

OILA QONUNCHILIGIDA VOYAGA YETMAGANLARNING HUQUQ VA MAJBURIYATLARI

Saidova Nigora Arslonovna

**Toshkent viloyati Angren shahar 34-ayrim fanlar chuqurlashtirilgan o'rta
maktabi Huquqshunoslik va tarbiya fani o'qituvchisi**

Annotatsiya

Mazkur maqola oila qonunchiligida voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlariga bag'ishlangan. Oila tizimining asosi bo'lib, voyaga yetmaganlar o'z huquq va majburiyatlarini amalga oshirishda ba'zi maxsus tartiblar va qo'llab-quvvatlashga muhtoj bo'lishadi. Maqolada voyaga yetmaganlarning huquqlari, ularning himoya qilinishi va qonuniy javobgarlikdagi o'rinlari yoritilgan. Shu bilan birga, oila qonunchiligida voyaga yetmaganlarning huquqlari va majburiyatlari uchun mo'ljallangan me'yorlar, amaliyotdagi holatlar, shuningdek, huquqiy tahlil amalga oshirilgan.

Kalit so'zlar: Oila qonunchiligi, voyaga yetmaganlar, huquqlar, majburiyatlar, himoya, huquqiy tahlil, qonuniy javobgarlik.

Kirish

Oila – har bir davlatda jamiyatni tashkil etuvchi eng muhim va zaruriy ijtimoiy institutlardan biridir. Oila qonunchiligi esa, shu institutning ijtimoiy va huquqiy shakllarini tartibga solish uchun mo'ljallangan huquqiy normalar to'plamidir. Oila qonunchiligida voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlari alohida ahamiyatga ega, chunki bu yoshdagi shaxslar hali to'liq mas'uliyatni o'z zimmasiga olmaydi va ularni ijtimoiy, iqtisodiy, huquqiy himoya qilish talab etiladi.

Voyaga yetmagan shaxslarning huquqlari ularga taqdim etilgan imkoniyatlar orqali nafaqat o'zlarini himoya qilish, balki ularning rivojlanishiga, ta'lim olishiga va ijtimoiy hayotda o'z o'rnini topishiga imkon yaratadi. Ayniqsa, oila qonunchiligi voyaga yetmaganlarni himoya qilishda muhim o'rin tutadi. Ularning huquqlari va majburiyatlari bo'yicha mavjud qonunlar ko'plab jihatlardan ularning manfaatlarini himoya qiladi va kelajakda davlat va jamiyatning farovonligi uchun asos yaratadi.

Mavzuga Oid Adabiyotlar Tahlili

Voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlari haqida ko'plab ilmiy ishlanmalar mavjud. Xususan, **O'zbekiston Respublikasi oila qonunchiligi** voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishga alohida e'tibor qaratadi. 2009-yilda qabul qilingan **O'zbekiston Respublikasining Oila kodeksi** voyaga yetmaganlarni himoya

qilishga doir bir qator muhim normativlarni o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, xalqaro huquqning barcha qoidalariga rioya qilgan holda, Voyaga Yetmaganlarni Himoya Qilish Konvensiyasi (1990) hamda BMTning **Boshqalar uchun mo'ljallangan huquqiy hujjatlar** voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlarini belgilaydi.

Voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilishga oid yuridik adabiyotlarda ikki asosiy yo'nalish mavjud: birinchi yo'nalish, voyaga yetmaganlar uchun ta'lim olish, sog'liqni saqlash, moddiy yordam va boshqa huquqlarni ta'minlashga qaratilgan; ikkinchi yo'nalish esa, voyaga yetmaganlarning huquqiy mas'uliyati va ularning yuridik javobgarligini o'rganishga qaratilgan.

Shu bilan birga, **Xalqaro bolalar huquqlari bo'yicha shartnomalar** va **O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi** hamda boshqa milliy qonunlar voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlarini to'liq tushunishga yordam beradi.

Muhokama

Voyaga yetmaganlarning huquqlari va majburiyatlari davlat va jamiyat tomonidan himoya qilinishi kerak. Oila qonunchiligi, ayniqsa, voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish uchun maxsus normativ hujjatlar ishlab chiqadi. Oila qonunchiligidagi huquqlar voyaga yetmaganlar uchun bir nechta asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

1. Voyaga Yetmaganlarning Huquqlari:

Hayot va sog'liqni himoya qilish: Oila qonunchiligi voyaga yetmaganlarga to'liq tibbiy yordam olish, sog'liqni saqlashda davlat tomonidan ko'rsatiladigan xizmatlardan foydalanish huquqini beradi. Ular ota-onalar yoki vasiylar tomonidan ehtiyotkorlik bilan parvarish qilinishi zarur.

Ta'lim olish huquqi: Har bir voyaga yetmagan shaxsning ta'lim olish huquqi kafolatlanadi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida har bir bola o'qish huquqiga ega deb belgilangan.

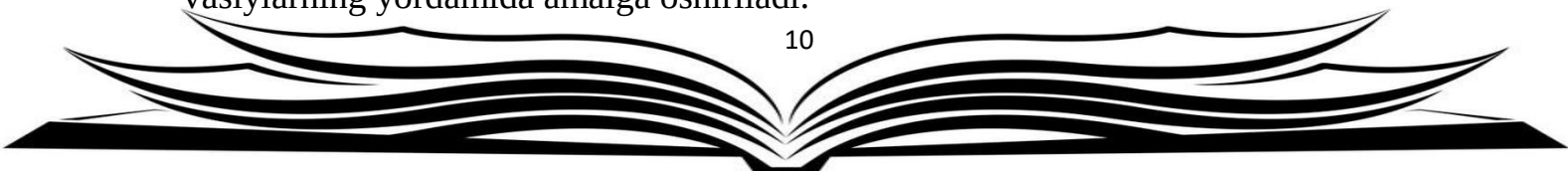
Oilaviy himoya: Oila qonunchiligida voyaga yetmaganlarni oilada himoya qilish, ularni kamsitmaslik va inson huquqlarini hurmat qilish asosiy tamoyil sifatida qayd etilgan.

Mulk huquqlari: Voyaga yetmaganlar ham o'z mulkiga ega bo'lishlari mumkin, lekin bunday mulkni boshqarish uchun ular vasiylik organlari yoki ota-onalarining roziligini olishlari kerak.

2. Voyaga Yetmaganlarning Majburiyatlari:

O'qish va tarbiya olish: Voyaga yetmaganlarning o'qish, bilim olish va tarbiya olish majburiyati mavjud. Ularning ota-onalari yoki vasiylari, o'z navbatida, ularni o'qish, mehnatga yaroqli holatda bo'lishga ko'maklashishlari kerak.

Ijtimoiy mas'uliyat: Voyaga yetmaganlar ijtimoiy hayotga qatnashish, o'z jamiyatiga foyda keltirish mas'uliyatiga ega. Bu majburiyat ota-onalar yoki vasiylarning yordamida amalga oshiriladi.

3. Himoya Va Xavfsizlik:

Oila qonunchiligida voyaga yetmaganlarni himoya qilish va xavfsizligini ta'minlash, huquqlarini buzuvchi vaziyatlarda davlat organlarining choralar ko'rishi belgilangan.

Biroq, voyaga yetmaganlar ba'zi hollarda yuridik javobgarlikni amalga oshira olishmaydi, chunki ular hali to'liq rivojlanmagan va o'z harakatlarining natijalarini to'liq anglamaydilar. Shuning uchun, O'zbekiston qonunchiligida voyaga yetmaganlarning javobgarligi faqat ularning to'liq tushuncha va o'zlarini himoya qilish imkoniyatiga ega bo'lgan yoshda belgilangan.

Natija

Voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlari O'zbekistonning oila qonunchiligida muhim o'rin tutadi. Oila qonunchiligi voyaga yetmaganlarning huquqlarini himoya qilish va ularning rivojlanishini ta'minlash uchun maxsus normativ va huquqiy mexanizmlar ishlab chiqilgan. Shu bilan birga, voyaga yetmaganlarning huquqiy javobgarlik va mas'uliyatini tartibga soluvchi normativlar mavjud bo'lib, ular faqat ma'lum yoshga yetgan va o'z harakatlari uchun mas'uliyatni his eta oladigan yoshdagilar uchun qo'llaniladi.

Xulosa

Maqolada o'rganilgan mavzu bo'yicha kelib chiqishimiz mumkinki, oila qonunchiligi voyaga yetmaganlarning huquq va majburiyatlarini ta'minlashda katta ahamiyatga ega. O'zbekistonda bu huquqlarni himoya qilish uchun ko'plab qonunlar va me'yoriy hujjatlar ishlab chiqilgan, lekin bu huquqlarga rioya qilish va amalga oshirishda ba'zi muammolar mavjud. Shuning uchun, har bir yoshga mos huquqiy mexanizmini ishlab chiqish, voyaga yetmaganlarning manfaatlarini himoya qilish va ularga to'liq rivojlanish uchun imkoniyat yaratish juda muhimdir.

Foydalanilgan Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Oila kodeksi. (2009). Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi.
2. Xalqaro bolalar huquqlari bo'yicha konvensiya (1990). BMT.
3. Zokirov, M. (2015). Oila qonunchiligi: nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O'zbekiston huquqiy nashr.
4. Rasulov, S. (2018). Voyaga yetmaganlar huquqlari va himoya mexanizmlari. Toshkent: O'zbekiston davlat universiteti nashriyoti.
5. Akhmedov, B. (2017). Bolalar va oila huquqlari. Toshkent: TDTU nashriyoti.
6. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. (1992). Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi.

